

MI VAN A FIÓKBAN?

KÉT FLEKK
TÓTH BÉLÁVAL

VINKLER LÁSZLÓ RAJZA

— Anyám imakönyvi bejegyzése szerint 1924. december 21-én születtem a Békés megyei Dombiratoson. A gyermekkor nagy gazemberkedései, édes kóborlásai után apám, aki uradalmi kommentációs asztalos volt, saját mesterségére fogott. Így lettem koporsósinas Mezőkövácsházán. Tudvalevő, hogy a valamirevaló falusi asztalos ez idő tájt fertőtlenítő tanfolyamot végzett halottkém, hitves hűsvizsgáló s temetkezési vállalkozó is volt egyszemélyben, így a koporsóban alvás még kevésbé iszonytató tapasztalásaim közé tartozott.

— Meg kell szakítanom a cseresznyefatörzs erezetéről, a kocsitábla- és koszorúszalagrásról, meg a fával fenekelt favödörről kibontakozó derekas kitérőt: mi szél sodort Szegedre?

— A Wirth és Rengei asztaloscég újsághirdetése 1943-ban. Rengei bácsi szocdem volt, ő vitt el a Hétvezér utcai munkásotthonba, s csinált belőlem szervezett munkást. De leginkább egy 19-es kommunista cipésmester, Cseh Imre formált arculatomon: bújtatott a behívás elől, nevelt fiaként ragaszkodott hozzám. Már kezdett jól menni az asztaloság, amikor is egy véletlen találkozás másfelé terelte a sorsom. Egy csomómentes, könynyű fűrésztöteknővel ballagtam épp a Tisza felé, amikor a falumbéli Székely Lajos e kérdéssel állotta utamat: Nem akarsz te tanulni, Béla? Akartam biz én, hisz volt is már 90 pengős Szerb Antal-világirodalomtörténetem. 1946 őszén így vettek fel a Móricz Zsigmond népi kollégiumba. Mindössze ötosztálynyi dolgozók gimnáziumával — az MKP is-

meretes akciója nyomán — 1949-ben kerültem a szegedi egyetemre, ahol 1953-ban orosz szakos tanári diplomát szereztem.

— Első írói próbálkozásod az egyetemi évek idejéből való. Hogy kezdődött?

— Amikor a Móriczból a Petőfi-kollégiumba költöztünk, az ottani viták, politizálások, meg a bennünket sűrűn felkereső Sötér István biztatásai vettek rá, hogy leírjam *A sintér* történetét. Sötér vitte el — és nem is tudtam róla — a Tiszatáj-hoz, ahol is 1952-ben megjelent. Azután Király István dajkálgatott. Hogy mivégre, megmondhatja a Szegedi Fialatok 1959-es Antológiája.

— 1959-ben megjelent első könyved, „A kőszőrös kádi” a szegedi történelmi hagyományból merít. Hogyan lettél „szegedi” író?

— Kétévi tanársegédeskedés, majd kollégiumi igazgatóság után ekkor már a városi Somogyi-könyvtár tudományos munkatársa voltam. Tizenkét év távolából visszanézve, Szeged történelmi múltjának megismerése tagadhatatlanul erős inspirációt jelentett. *A Kádi-n kívül az Olaszok a szegedi várban* (1961.) — nemrég a Csongrád megyei Hírlap közölte folytatatos regényként — vagy a még kéziratot *Tudósítások a törökkori Szegedről* múltbba vetített szociográfiája tanúskodik még erről.

— Ez a témabéli hagyományébresztés egyszersmind a nagy szegedi mesterek: Dugonics, Kálmány, Tömörkény, Móra emberi-írói hagyományának modern továbbfejlesztését jelentette. A Magvető nivódíjával jutalmazott „Atya, fiú, szentlélek” (1962.) vagy a mai szegedi próza kiemelkedő teljesítménye, a még befejezetlen „Tisza” nemesak műfaji sokoldalúságról, hanem a továbbfejlesztés rangos szintjéről is vallanak.

— A nagy szegediekedtől nem szólásokat és stílust kell tanulni, hanem magatartást: a küzdelem és felelősség vállalását, amivel ábrázolt világukat birtokba vették. A szegedi irodalmi örökség ilyen értelemben mindig korszerű. Műfaji sokféleség? Van tán egy kötetnyi elbeszélés, tárcám, de regénnyel, szociográfiával bibelődtem inkább eddig.

— A „Ruzsajárás”, a „Gépek, emberek”, „A szegedi hangszergyár” ismerős a Kortársból és a Tiszatáj-ból. Milyen kéziratok művek egészítik még ki e sort?

— Az *Asztalosinas* c. regény és „urbánus” párdarabja, a kollégiumi évekre visszatekintő *Mi janicsárok*, amit ebben a félvben jelentet meg a Szépirodalmi Könyvkiadó. *Egy falu fölcintézése* címmel Dombiratos ifjúkorombéli arculatát vetettem egybe a maival. Apróságokra, elönmunkálatokra ne vesztegessük a drága szót; nem asztalfiában, ezen a két polcon tartom őket.

A vasdos dossziékkal tömött könyvespolcok ránézésre cáfolják Tóth Béla önnön írósgát csekélylő szerény ars poetica-ját, hogy ti. ő „csak horpadt dózni az isten zsebében”.

(—)